

A Magyarországi Ökoiskolák kritériumrendszerének teljesítését segítő eszközök (ajánlás)

Mottó:

Az ökológia lényege éppen az, hogy miként lehet kielégíteni a különbözőségében teljes világ lakóinak igényeit, anélkül, hogy lerombolnánk e világot. Legelőször is minél pontosabban meg kell ismernünk e világ jelenségeit, s büntetlenül fel nem borítható törvényeit, hogy azután szereplőkként felhasználva e törvényeket, minél aktívabb és boldogabb életet élhessünk. Az ökoiskolák ehhez szeretnének hozzájárulni.

- ❖ Az eszközök kimunkálásának alapelvei:
  - HIT, vagyis annak tudatosítása, hogy haladó, a **társadalom** túl- ill. **továbbélését** biztosító szükségleteket korunk igény szintjén optimálisan kielégíteni tudó alternatív hozzáállás lehet az ökoiskola a nevelés intézményes színterén.
  - REALITÁS, vagyis annak tudatosítása, hogy minden tevékenység alapvetően **gyakorlatias jellegű**.
- ❖ Mindezekért főképp a beavatottságra, a csapatszellem ill. a **közösségi mozzanat** beérésére, valamint a **működőképességre**, az **eredményesség**, **hatékonyság** figyelemmel kísérésére és a **nevelési folyamatban** való folytonosság hangsúlyozására épülnek az eszköz – javaslatok.
- ❖ A személyes **érdekeltség** kialakítása kulcskérdés.
- ❖ Mindemellett hangsúlyozandó, hogy a választott eszközök a cél lényegét (**ökológiai fenntarthatóság**) megjelenítők, átlagos emberi energiával és életvitel mellett is alkalmazhatóak legyenek! (Megélhetőség, emberléptékűség.)
- ❖ A fenntarthatóság pedagógiájának megvalósítójaként megjelenő ökoiskola mindarra kell építsen, amitől működőképessé válhat, s ezért a módszer és eszközbeli sokszínűségtől nem lehet idegen. **Módszerei** mégis többnyire **eljárás**, **szervezésbeliek**, mint inkább tárgyi jellegűek, hangsúlyozandó az emberi tényező kiemelt szerepét. Jó eljárásokat, szervezésbeli megoldásokat pedig **a többiek bevonásával** érhetünk el, ezért hagyjunk másokat is szóhoz jutni és jegyezzük meg/fel mint vélekedtek!
- ❖ Mindig kell azonban egy **irányító élcsapat**, az eszközajánló lényegében nekik szól, hiszen ők fogják közel vinni mindezt a többiekhez!
- ❖ Az eszközrendszer jelen kimunkálása, csak **legfeljebb alap**, mely a helyi viszonyoknak megfelelően **továbbépítendő**. Pl.: Számolni kell azzal, hogy ösztönző és kevésbé **ösztönző ill. gátló környezetben** más – más eszközök lehetnek hasznosak, célravezetők. Amennyiben lehetséges törekedni kell alternatív eszközök kimunkálására! (pl.: ökológiailag elkötelezett értelmiségiek által felkarolt nagyváros melléki településen használható, és / vagy szociokulturális hátrányokkal, megélhetési gondokkal küszködő településen használható.)
- ❖ Az ökoiskola bolygónk öfenntartó folyamatait kell mintázza tevékenységeinek tárgyi és emberi szintjein, s ezek között az **egyszerűség**, **célszerűség**, **összefüggőség**, **folyamatosság** vagyis a természetesség vezérfonalul kell szolgáljon nekünk is!
- ❖ **Munkáink gyümölcsében való öröm**, tudatosan megélve és szemlélve a folyamatot amiben tevékenykedünk!
- ❖ A segítő eszközrendszer megjelenítése **táblázatos formában** történik, a következő szerkezetben, (a kötelezően teljesítendő kritériumok vastagon szedve!):

Kritérium sorszáma	Kritérium leírása
	Eszköz, mely a kritérium teljesülését segíti
	Megjegyzés az eszközzel választásával, alkalmazásával kapcsolatban

A/1.a	A. Általános elvárások	
<p>Az iskola tevékenységeiről és ezek környezetre való hatásáról legalább évente felmérés készül, mely tartalmazza az alábbiakat:</p>		
<p>a, az iskola minőségbiztosítási programjához illeszkedően a tanulók és a nevelőtestület környezet-tudatosságáról készült beszámoló;</p>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Differenciált attitűd – vizsgálat alapozza meg a beszámolót, (figyelembe véve a megkérdezettek életkorát, érdekeltségi szintjét) mely legyen érdekes, alternatív! (Pl.: számítógépes lekérdezés, kisiskolásnak rajzos lehetőség...) 2. Díjazzuk a sokatmondó véleményalkotót! 3. Legyen minél konkrétabb, helyi jellegűbb (iskolai, települési, kistérségi), s lehetőleg az iskolai nevelési - oktatási folyamattal összefüggő mindaz, amivel kapcsolatban várjuk a környezettudatosság megnyilvánulásait! (S természetesen legyen benne az iskolai és öko – munkatervben is, mint elvárás!) 4. Legyen jelentősége, tétje a leszűrt eredménynek, ezért ez legyen az egyik kiindulópontja az iskola (és szervezeti egységei pl.: DÖK, ISK) következő évi munkatervének, valamint a következő 3 éves periódusú öko - munkatervnek! 5. Külső, a helyi közösség életében elismert, a diákok és tanárok által ismert ember, s ha lehet szakértői segítséggel végezze a vizsgálatot! 		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kívánatos cél: a beszámoló ne csak elkészüljön, hanem legyen is benne kimutathatóan környezet - tudatosság! Ezért szükséges annak biztosítása, hogy legyen miről véleményt alkotni, hozzáállást megmutatni a megkérdezetteknek! (Érdekeltségi motívum!) 2. Feltétlenül szükséges a nevelési – oktatási folyamattal való valódi összefüggés, nehogy egyesek csak játéknak, felesleges pluszmunkának gondolják! 3. Külső, helyileg elismert ember azért szükséges, mert az ökoiskola lényege: nem csupán az iskola falai között megmaradni, hanem környezeti, tehát életszerű kontextusba kerülni! Ez és a díjazás is az érdeklődés folyamatosságát befolyásoló motiváló tényező, s ez alapvető, hiszen az „ökoiskola élethosszig tartó projekt”! 4. A minőségbiztosítással kapcsolatban olyan formát kell megtalálnunk, mely a tevékenységi folyamataink menetébe természetesen illeszkedő, nem kell hozzá „művi manővereket” végezni, s átlagos emberi energiával végrehajtható. 5. Mindemellett azt figyelembe kell venni, hogy tervezés, szervezés, irányítás, ellenőrzés, módosítás – javítás, nemcsak iskolai, hanem bármilyen folyamatoknak is természetes velejárói! Egyszerű, célszerű segítség lehet a minőségbiztosítási tevékenység indításához a „Tervező táblázat”: 		
Célok + sikerkritériumok (Amit el akarok érni.)		
Feladatok (Amit teszek az előzőért.)		
Eszközök, eljárások, módszerek (Amit felhasználok a feladat végrehajtásakor.)		
Felelősök. (Tervező, szervező, irányító, kivitelező.)		
Határidők.		
Célok, feladatok teljesülése ellenőrzésének elvei, módjai, időpontjai.		
Célok módosítása.		

A/1.b	<p>Az iskola tevékenységeiről és ezek környezetre való hatásáról legalább évente felmérés készül, mely tartalmazza az alábbiakat:</p> <p>b, az iskola mindennapi működése: víz-, gáz,- áram-, fűtőanyag-használat, anyag- és hulladékgazdálkodás</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A tanítási projektek használják ki ezt lehetőségként! Természetesen szükségesek helyi mérőórák, anyagbeszerzési bizonylatok, amelyekkel dolgozhatnak. 2. Teremtsük meg ebben a tevékenységben a tanulók lehetőségét ahhoz, hogy valóban partneri minőségben dolgozhassák ki és bonyolíthassák le a projektet. 3. Fel kell tudni mutatni azokat a pontokat, ahol a tanulók, ill. az iskola cselekvően befolyásolni tudja a nyert eredmények alapján a mindennapi működést, hiszen ez ad értelmet ennek a tevékenységnek!
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A tanítási projekt = nevelési – oktatási folyamatba ágyazottság. 2. A tanulók attól lesznek partnerek, ha olyan szabad mozgástereket tudunk felajánlani nekik, amelyek az ő önállóságukhoz, felelőségükhöz, jogkörükhöz szabott, de ezen belül teljes értékű döntéstereket jelentenek. A szabadság határát valójában csak a tanár diákokért vállalt felelősége korlátozza, de az kell, hogy korlátozza! 3. A mindennapi működés befolyásolásának abban áll a jelentősége, hogy valódi, tanulói, tanári cselekményekben tetten érhető értelme legyen a felmérésnek ill. a tanítási projektnek! (Motiváció!)
A/1.c	<p>Az iskola tevékenységeiről és ezek környezetre való hatásáról legalább évente felmérés készül, mely tartalmazza az alábbiakat:</p> <p>c, rendezvények, kirándulások környezeti hatásai (utazások módja, keletkezett hulladék)</p>
	<p>Ld. A/1.b – nél! Kiegészítve azzal, hogy az említett tevékenységek tervezői akkor járnak el célszerűen, ha eleve terveznek a nevezett tevékenységekhez felelőst, akik nemcsak e nevezett tevékenységek tekintetében, hanem az iskolában folyó egyéb tevékenységek tekintetében is szereplői az ellenőrző csapatnak, csoportnak - pl.: öko – járőrök -, mert enélkül kissé önmagáért való e munka, így pedig egy amúgy is működő rendszer résztvékenységének logikus szereplői.</p>
	<p>Ld. A/1.b – nél!</p>
A/2.	<p>Az Ökoiskola Cím elnyerésére szolgáló Munkaterv elkészítése az iskolavezetés, a tanárok, az alkalmazottak, a tanulók és a szülők bevonásával készül, mindenkinek joga van javaslataival, észrevételeivel hozzájárulni.</p>

1. Komolyan venni a munkater(vezést)! Az ökoiskola irányító alkalmazzanak munkamegosztást, de nem csupán a tervezés, hanem a szervezés, kivitelezés, ellenőrzés, korrekció résztevékenységeit illetően is!   2. Vonjunk be a témába mind többeket, lehetőségek szerint nemcsak az iskola, hanem a fenntartó és a település közeleti, civil, vagy közösségi aktivistái közül is! Bevonhatóak azon társadalmi szervezetek aktivistái is, amelyekkel aktív kapcsolatot tart az iskola. (Ld. A/5.)   3. A bedolgozandó részfeladatok konkrétan megfogalmazottak legyenek, a végrehajtók kompetenciakörébe tartozzanak!   4. Alkalmazzunk „Lehetséges” listát!

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Legyen jelentősége és tétje annak ami bekerül a munkatervekbe. Ez pedig jórészt azon a folyamaton múlik, ahogyan belekerül bármi is a munkatervekbe. A munkatervtől persze szabad eltérni, de lényeges, hogy van mitől eltérni! 2. A bevonáshoz persze valódi érdekeltségeket kell kialakítani, még inkább feltárni! Ehhez metszéspontokat találni a helyi társadalomban, gazdaságban, környezetben nem oly idegen, hisz ne feledkezzünk el az ökoiskola az iskola, mint életér kibővítése a település irányába! Az érdekeltségek döntési és intézkedési jogkörök megosztásával, átruházásával erősíthetők meg! Ügyeljünk arra, hogy nem csak személyes érdekkapcsolatokra, hanem ezen túlmutató nézet – kapcsolatokra is szükség van! (Pl.: Ne egy fogyasztóbódító reklámcég környezetvédelmi kampányának bedőlve képzeljünk magunknak fenntartható öko – kapcsolatot!) Ne felejtjük el, hogy nem csak dolgozni, hanem ünnepelni, vagyis a közös munka gyümölcseinek együtt örülni is kell a partnerekkel! 3. Az igaz, hogy a céltevékenységekre (pl.: szervezés, dokumentum írás...) nem mindenki alkalmas, de nem szabad túl sok kívülállót, meg sem kérdezett hagyni, mert érdektelenség, felesleges ellenállás alakulhat ki. (Szülők, diákok, fenntartó). 4. A bevonás legyen előkészített és ne ad – hoc jellegű, esetleges! Teremtünk bizalmi és munkakapcsolatot, olyan motivációs helyzeteket tervezve, amelyben a partneri kapcsolatok valószínűbben kialakíthatóak. Tulajdonképpen az első lépés az ökoiskolához, a „barátságba keveredés” az intézmény munkájában lehetséges érdekelttekkel! (Szülőkkel, fenntartóval kiemelten!) 5. A konkrét feladat ebben az esetben a határidők és a megvalósulás garanciájául szolgálhatnak. 6. A „Lehetséges” lista szerkezete: <table border="1" data-bbox="384 1279 1366 1424" style="margin-left: 40px;"> <tr> <td style="text-align: center;">Lehetségesek</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Ötletek / felvetések / javaslatok / problémák</td> </tr> <tr> <td style="height: 20px;"> </td> </tr> <tr> <td style="height: 20px;"> </td> </tr> </table> <p>A lista jelentősége abban áll, hogy ne maradjanak szándékok és ötletek veszendőbe azzal, hogy csupán az emlékezet őrzi ezeket. Ez amolyan ötletroham lenne, de a téma behatárolása nélkül! (Utána ezt a listát persze lehet differenciálni aszerint mit/kit érint, mihez kapcsolható a benne lévő „lehetséges”.</p>	Lehetségesek	Ötletek / felvetések / javaslatok / problémák		
Lehetségesek					
Ötletek / felvetések / javaslatok / problémák					
<p>A/3.</p>	<p>Az iskola arculata (bemutató anyagok, épület, udvar, dekoráció) határozottan képviseli a fenntarthatóság, a környezettel harmonikus (környezetbarát, egészséges) életvitel pedagógiai értékeit.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Forma, tartalom és funkció összehangzásának biztosítása, a fenntarthatóság biztosítása mellett! 2. Szakértői véleménnyel megalapozott hosszú távú fejlesztési koncepció. 3. Több érdekcsoporton átmenő tervezés! 4. Forrásteremtés. 				

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lényeges, hogy ne pusztán esztétikum, hanem egyben funkcionalitás hordozói is legyenek a kialakított környezeti elemek. (Pl.: Deszkapalánk kerítés, mint természetes anyag, s ennek belső oldalán krétával jegyzetelhető felületek pl.: heti levegőhőmérséklet jegyzéshez.) A szabadtéri tanterem kialakításának lehetőségét semmiképp na hagyjuk ki! Másrészt ne fektessünk erőn felül, fenntarthatatlan technológiákat feltételező, amúgy természetes anyagokba. Pl.: Térburkolásra használni a természetvédelmi területről begyűjtött „laposköveket”. 2. Szakértők bevonásával, a fenntartható településfejlesztési, térségfejlesztési koncepcióval összhangzó környezetterv kialakítása. 3. Az ökoiskolában érdekelt, vagy bevont csoportok véleményének, szándékainak kifejezésre juttatása fontos, s ezt látszó módon, az ökoiskola környezeti elemeinek kialakításával is tehessék meg 4. A források között tételesen számba kell venni a helyi közösség által befektetett munkát is, de szükség van konkrét anyagi forrásokra is egynémely cél eléréséhez. Ebben bizony profizmusra kell szert tenni, ha céljainkat hosszú távra és fenntarthatóan akarjuk tervezni!
A/4.	<p>Az iskola aktív kapcsolatot tart fenn valamely elismert, aktív, a fenntarthatóságért tevékenykedő civil szervezettel (pl.: KOKOSZ, Zöld Szív, MME, TKTE, KÖR, KÖRLÁNC, HUMUSZ FÖK, Ökotárs, Autonómia Alapítvány...)</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Együtt elkészített közös kapcsolódási pontokat tartalmazó munkaterv. 2. Személyes kapcsolatok. (Ez elegendő általában, mert ezekben a szervezetekben elhivatott „öko-emberek” vannak, akiknél jól működnek mind az informális, mind a formális csatornák. 3. Kezdeményezés az említett szervezetek irányába.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lényeges, hogy egyeztetve legyen az együttműködni szándékozók munkaterve, hiszen kiolthatják egymást a jó szándékok az operatív átgondolás hiányosságain. 2. - 3. A kezdeményezés bátran ajánlható, hiszen e szervezeteket nem a bürokrácia, hanem a civil kurázi hívtá többnyire életre, ezért rugalmas, elhivatott tagjaik vannak! Személyes kapcsolatok kialakításához pedig az előzőek miatt nem kell az előzetes ismeretség, hiszen elegendő lesz a közös érdek, elhivatottság, öko – fertőzőtttség.
B. Tanítás –tanulás	
B/1.	<p>Az iskola pedagógiai programjában, helyi tantervében kiemelten képviseli a fenntarthatóság pedagógiai törekvéseit.</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nagy feladat! Az általános célkitűzés operatív lebontását jelenti, cél – feladat – eszköz felfogásban. A fenntarthatóság a céloknál jelenhet/-jen meg. 2. Számba kell venni a szokásos és aktuális pedagógiai feladatainkat is, s ezeket is bedolgozni a fenti felfogásban – pedagógiai műhely formában. 3. Számba venni széleskörűen a helyi lehetőségeket.

	<p>1. A feladat teljesíthető úgy is, hogy az iskolai pedagógiai program „Célok, alapelvek, eszközök, eljárások” fejezetében feldolgozzuk az ökoiskola kritériumokat a jelzett bontásban. (Pl. a B/5. kritérium kapcsán: Cél - Az iskolában a pedagógiai projektmódszer alkalmazása az elfogadott. (Ezt kiegészítjük olyan indoklással, mely ezt a módszer joggal emeli be a fenntarthatóság pedagógiai törekvésinek megvalósítását jelentő tevékenységek közé.) Feladat – pl.: Minél több tantárgyi tantervbe beemelni módszertani elemként a pedagógiai projektmódszert. Eszköz – A környezeti nevelési munkacsoport tantervkorrekciós pedagógiai műhelyeinek foglalkozásai.</p> <p>2. A szokásos és aktuális pedagógiai feladatok számbavétele azért fontos, mert úgy tűnik az egyik leginkább fenntartandó tevékenység maga az intézményes nevelés! Mindez nem mehet maradékidőben és igazgatói utasításokkal, hanem a helyi pedagógus közösség belső pedagógiai fejlesztő műhelyeiben. (Amelyek pl.: egy – egy nem hivatalos délutáni tea mellett eredményesebbek lehetnek mint egy értekezlet! (A vezetés feladata persze megtalálnia a munka elismerésének és a munkakedv fenntartásának módját!)</p> <p>3. A helyi lehetőségek számbavétele már a fenntarthatóságot hordozza.</p>
<p>B/2.</p>	<p>Az iskolai minőségfejlesztési munka része a helyi tanterv és az oktatási/nevelési tevékenység évenkénti felülvizsgálata, értékelése és korrekciója a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiája szempontjainak, új eredményeinek figyelembevételével.</p> <p>Lényegében lásd A/2 – nél és B/1 – nél és A/1.a „Megjegyzés” rovatánál!</p> <p>Szükséges hozzá az információs és továbbképzési rendszer célszerű helyi tervezése, szakértőkkel való folyamatos konzultáció, kiemelten az Ökoiskola Hálózatot koordinációs központjával való folyamatos kapcsolattartás, valamint a pedagógus szakma aktuális problémáinak figyelemmel kísérése.</p>
<p>B/3.</p>	<p>Az oktató-nevelő munkában helyet kapnak a helyi közösség életéhez kapcsolódó tevékenységek. Az oktatás példát mutat saját környezete kezelésére, a nevelés hangsúlyt helyez a gyakorlati tevékenységek képzésbe történő integrálására a helyi településfejlesztéshez kapcsolódóan.</p> <p>1. Együttműködés, együtt tervezéstől az együttes végrehajtáson keresztül az újabb tervezésig.</p> <p>2. Folyamatos munkakapcsolat a fenntartóval, a település/kerület vezetőségével.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alapja a partnerség, ami bizony nem minden településen/fenntartónál található meg, alakítható ki. Ösztönző környezetben nem probléma metszéspontokat találni (szociális szféra, kommunális feladatok, települési információs háló javítása...). Más a helyzet a kevésbé ösztönző környezetben, de itt is az a lényeg, hogy valamelyik oldalról kell találni partnert (pl.: , ha a fenntartó nem az, akkor a szülőknél, ha a szülők nem, akkor a civil szervezetnél) és a partnerrel, s ha végképp nem megy egyedül, valamilyen feladatot átvállalni a „nempartner” – től, s ez lehet talán a partnerség elindítója. Amennyiben próbálkozásaink sorra kudarcot vallanak, le kell vonni a konzekvenciát! 2. A folyamatos kapcsolat lényegesebb mint gondolnánk, mert, ha csak a nagy döntéshozások, tervezések idejére találkoznak a partnerek zátonyra futhatnak a közös tevékenységek, s velük maga a kapcsolat is. Mindez nem is feltétlen szubjektív, hanem objektív okokból, pl.: elfelejtettük értesíteni egymást egy fontos, de módosuló határidőről.
B/4.	<p>A pedagógiai munka a gyermekek életkorát és egyéni sajátosságait messzemenően figyelembe veszi, az iskola sokféle pedagógiai módszert vesz igénybe céljai elérése érdekében.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ld. B/1 „Megjegyzések”. 2. Személyiségterkép - rendszer, egyéni és csoportra orientált fejlesztési tervek készítése. 3. Újszerű tanulászervezési formák alkalmazása. 4. Pedagógiai műhelymunka, belső továbbképzések. 5. Külső továbbképzések, különös tekintettel az alternatív pedagógiák irányába való nyitásra, fogékonyságra! 6. Tanulásmódszertani foglalkozások.

2. Személyiségterkép – rendszer: Egyedi nyilvántartási lapok vezetése a tanulókról (minél többek, - tanárok, szülők, osztálytársak, önvallomások - véleményének feljegyzésével), s erre építve fejlesztő tevékenységrendszert tervezni, végrehajtani. A realitás talaján maradva, a tökéletes cél (differenciált, individualizált pedagógia) közelítése mellett, jó, ha készítünk átfogóbb személyiség típus – csoportoknak szóló tevékenységi terveket is! Nagyon fontos nem elfeledni azt, hogy az ökoiskola legfontosabb szereplői, „tényezői” a gyerekek, s ezért nemcsak a tárgyi környezet elemeivel való öko – foglalkozás tesz ökoiskolává, hanem ez is! Ld.: Kezdő mottó!
3. Újszerű formák alkalmazása, felismerve az adott nevelési helyzetre való alkalmazhatóságukat. Pl.: témanap, erdei iskola....
4. A belső továbbképzések jelentősége a tapasztalatok átadását, a megoldás keresési igény ébrentartását szolgálja. Jó eszköze lehet ennek a „TaNeMó”, amely ugyancsak egy táblázat. (TaNeMó = Tanítási – nevelési anyagok, eszközök, módszerek, eljárások, lehetőségek táblázata, mely saját tarsolyban meglévő TaNeMó - ból, és/vagy olyanból áll ami ugyan nincs, de tudomásunk van róla, s amelyet annyira hasznosnak tartunk, hogy ajánlani tudnánk pedagógus társainknak, vagy iskolánknak beszerzésre / átvételre / használatra / kölcsön.

Tanítási – nevelési anyagok, eszközök, módszerek, eljárások, lehetőségek	Felhasználási terület / hozzáférés módja

5. Az alternatív pedagógiák közös kiindulópontja a gyerek és nem (csupán) a probléma. Feltevésük: a gyermek (jól) ismerete hordozza magában a megoldást is! A már hangsúlyozott emberi tényező menedzselése létfontosságú, hiszen öbennük (a diákokban) kell tudatosuljon az ökológiai fenntarthatóságban való gondolkodás és éppen ez lesz/lehet az ökoiskola igazi minőségjelzője! Mindezekért szinte kötelező, hogy legyen a tantestületben „alternatív pedagógia – felelős”! Ld. Záró mottó!
6. Az Oroszlány Péter – féle tanulásmódszertan alkalmazása kívánatos!

B/5.

Az iskolában a pedagógiai projektmódszer alkalmazása elfogadott.

1. Az éves munkatervekben szerepeljenek pedagógiai projektek!

	<p>1. Ilyesfajta projektek kidolgozásában tapasztalatra kell szert tenni, s ez nem megy kipróbálások nélkül! A fenntartható elem e módszerben az életszerűsége, az, hogy nem tanteremszagú. Jó, hogyha indul egy nagy, az egész iskolát átfogó projekt, melynek van helyi (települési, térségi probléma – aktualitása), de emellett célszerű minden pedagógusnak tervezni egy – egy ilyen projektet saját műveltségi területén belül, persze itt is kapcsolódva valós, helyi problémákhoz. A dolog az első sikerélmények után, már „önjáróvá” lesz! (Kezdetben nem kell megijedni azoknak sem akik távol állnak még ettől a – célvezérelt - pedagógiai módszertől, hiszen kisiskolások szintjén is működőképes lehet a dolog, pl.: a Hogyan díszítsük fel öko – módon a karácsonyfát? projekt mézeskalács sütő délutánba csúcsosodva minden tanítónak sikerélménnyel kecsegtet. Hasonló ötlet pedig számos akad, csupán az események elébe kell menni, vagy gyűjtögetni a problémamezőn.</p>
B/6.	A tanulók életkoruknak, képességeiknek megfelelően aktívan, a pedagógusokkal partneri viszonyban részt vehetnek az oktatási tevékenységek megtervezésében, megvalósításában.
	Ld. A/1.b „Eszköz és Megjegyzés” rovata.
	Ld. A/1.b „Eszköz és Megjegyzés” rovata.
B/7.	A természet tanulmányozása tantermen, iskolán kívül, a szabadban is folyik. A szabadtéri tevékenységek, programok tervezett, állandó részei az iskola helyi tantervének és iskolai munkatervének.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Előkészítés tantervi, munkatervi szinten. 2. Előkészítés az adott terepre vonatkozóan! 3. Helyszín teremtés. 4. Forrásteremtés.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az előkészítés legyen figyelmes a technikai részletekre, hogy ne csupán egy kirándulás legyen a szabadlevegős tevékenységből! A terepen nehezebb korrigálni, vagy előhúzni egy segédeszközt a fiókból! 2. A célt tűzzük ki és ne feledkezzünk meg arról, hogy a terep, most pedagógiai céljaink terepe is! (A szabadlevegős tevékenységek tervezésével kapcsolatban bőséges és nagyszerű irodalom áll rendelkezésre, pl.: Lehoczky Jánostól, az IUCN Nemzeti Környezeti Nevelés Irodától...) Kiemelt szabadlevegős tevékenység az erdei iskolai tanulásszervezés! Válasszuk meg, hogy mely szabadlevegős tevékenységet kívánjuk alkalmazni céljainkhoz! (Tanulmányi kirándulás, terepgyakorlat, terepi akciók, táborozás, erdei iskola nem ugyanazt a célt szolgálják!) 3. Bár mindenhol rendelkezésre áll a természeti környezet, azért besegíthetünk. Pl.: egy alkalmasan elhelyezett csapadékmérővel, egy funkcionális iskolakerttel. Ld. A/3 „Megjegyzés” rovata. 4. Forrásteremtés – szponzori vonal, pályázat, emberi tőke és munka befektetése.
B/8.	A szabadtéri programok szervezésének fontos szempontja az egészséges életvitel. (Például egészségre ártalmas környezetben nem szervez az iskola testnevelési és sporttevékenységet a szabadban.)
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Amennyiben nem kényszerül rá! (Pl.: nagyvárosi autótút melletti tornapálya.) 2. Hozzáértő hozzáállás. Majd ld. az F és G kritériumoknál!

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mindenképpen meg kell keresni a még elfogadható alternatívát a szabadlevegős, mozgásos tevékenységek áldásos hatása és a környezeti ártalmak károsító hatása közötti egyensúly tekintetében. 2. Hozzáértés kell ahhoz, hogy ne rontsuk el a természetes környezet jótékony hatását! (De ezt úgy is át kell gondolni az F és G kritérium csoport kapcsán!)
C. Személyi feltételek, belső kapcsolatok	
C/1.	Az iskolában van környezeti nevelési munkacsoport, melynek tagjai közt vannak a reál, humán, illetve művészeti tárgyak és a testnevelés tanárai is, továbbá tagjai lehetnek a technikai személyzetből is.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Feladat- és hatáskör kitűzés. 2. Munkamegosztás. 3. Rendszeres műhelyfoglalkozás, úgy a pedagógiai, mint a települési/kistérségi kontextusban való aktualitások terén való tájékozottság, aktivitás.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Látszólag talán nem ez tűnik a legfontosabbnak a környezeti nevelési munkacsoport kapcsán, pedig ez lényegbevágó kérdés! Mint tudjuk nem az a kívánatos, hogy a környezeti neveléssel csupán a földrajzot, biológiát, környezetismeretet tanító foglalkozzon, ezzel mintegy részlegessé, elszigeteltté téve a témát, ugyanígy nem az a kívánatos, hogy a környezeti neveléssel foglalkozó csoport pl.: foglalkozzék a Föld napja projektjeinek szervezésével és pl. ne foglalkozzék az iskola olvasási nehézséggel küszködő tanulóival, (majd azzal a tantestület komoly szaktanárai foglalkoznak), mert akkor egyrészt komolytalanná válhat a környezeti nevelési csoport feladathalmaza, másrészt egy komoly, fenntarthatósággal kapcsolatos problémakört (az információgyűjtés és értő olvasási képesség összefüggését) hagynak ki! Éppen ezért olyan személyeket kell meggyőzni a környezeti nevelési munkacsoport tagzással, akik ezekben az összefüggésekben gondolkodó, egészségátással rendelkezők. Nyilvánvaló, hogy ekkor hatáskörük is kiterjed az iskolai élet egészére. (Munkatervi, tantervi tevékenységek szintjei.) 2. Gazdálkodás a humán erőforrással! Ugyanis egy kisebb tantestületben szétforgácsolódhat aki túl sokáig, túl sokat vállal be! Éppen ezért a probléma- és feladatkörökhöz célszerű gazdákat rendelni! 3. Pedagógiai műhely – ld. B/1 „Megjegyzések” – nél.
C/2.	A környezeti nevelési munkacsoport figyelemmel kíséri, véleményezi, javaslataival segíti az iskola nevelési tevékenységét.
	A többszoros információáramlással alapozható meg, a C/1 – nél említett műhelyek keretében.

	<p>A műhelyek folyamatosságának szervezése nagy rugalmasságot igénylő, operatív vezetői feladat, ezért jó, ha a műhelyek operatív szervezésével kezdettől legalább két vezető foglalkozik, biztosítva azok folyamatosságát! (A műhely lényegében az intézmény szabályozó rendszereként kell működjön!)</p> <p>A többcsatornás – és változatos! - információáramlást elő kell készíteni! Információs utak, módok meghatározásával, a szisztematikus lekérdezések mellett, a spontán információk tárolásának lehetőségével is! Pl.: Hozzáférhető információs felületek a spontán információk rendezett rögzítésére (tacepaó a tanáriban, személyiségterképek nyílt lapjai a tanáriban, diák véleményláda), menetrendszerűen begyűjtött partneri „lekérdezések”, interjúk.... Nem feleslegesen sok, de memóriával rendelkező eszköz kell, hogy minden érintett szívesen használja! (Ne feledjük: Minden innováció az informáltságból indul, s az érdeklődésen, felkészülésen, kipróbáláson át vezet az alkalmazásig!)</p>
C/3.	<p>A diákok bevonása az őket érintő döntések előkészítésébe. A diákönkormányzatban van környezetvédelmi felelős.</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Partnerközpontú működés erősítése. 2. A környezeti nevelésben a diákélet sikerterületei adjanak metszéspontokat!
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lényeges pont ez ahhoz, hogy a partnerközpontúság (a diák nem termék, nem csupán kliens, hanem inkább partner) kívánatos irányába viessük el az iskolát, úgy, hogy megtaláljuk közben a diákok életkorának, érdekeinek megfelelő korlátokat. Egyébként ld. A/1.b „Eszközök és Megjegyzés” rovatát! 2. Sikerterületek: társas kapcsolatok, szabadidős tevékenységek...hozzáértő módon kell választani a lehetőség halmazból! A fenntarthatóságnak a diák közösségi élet szintjein való megjelenését jelenthetik! Ez már szociálpszichológiai jártasságot igényelhet!
C/4.	<p>Az iskola vezetőségi tagjai közül legalább egy személy kommunikációképes egy idegen nyelven.</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Motivációs helyzet teremtése a nyelvtanuláshoz! 2. Nyelvtanulási továbbképzések támogatása, forrásteremtés, pályázás.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A motiváció fontosabb mint az anyagi dotáció, tapasztalat szerint nem az utóbbi a nyelvtanulás gátja! Megfelelő motivációt jelenthet a nemzetközi partnerkapcsolatok kialakítása, s ennek tág terei bontakoznak ki manapság, főképp a környezeti nevelés területein.
C/5.	<p>Az iskola házirendjét folyamatosan (legalább évente) felülvizsgálják.</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A házirend helyzetbe hozása. 2. A diákönkormányzat autonómiára nevelése.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Amennyiben jelentőséggel bíró, s nem csak dokumentum a házirend akkor érdemes felülvizsgálni, hiszen ekkor van hatással az iskolai életre. Ehhez az kell, hogy ne csupán a közoktatási törvény által meghatározott passzusokkal foglalkozzék a házirend, hanem a diákság javaslatait, kéréseit, problémáit is jelenítse meg. 2. Az autonómiát tanítani kell, legalábbis kezdetben, mert könnyen átmeleg anarchiába! Különösen figyelemre méltó az életkori hatásköri küszöbök megállapítása! (Pl.: kisiskolás és középiskolás autonómia.)

C/6.	Az iskola házirendje kiemelten foglalkozik az iskolában és környékén lévő természeti és épített értékek védelmével.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Számba venni és megismerni az említett értékeket. 2. Érdekeltség kialakítása az említett épített és természeti értékekkel kapcsolatban.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Megismerni, megszeretni, megvédeni. Ez a természet és környezetvédelem működő modellje. A számba vétel céljából lehet tanítási projektet szervezni! 2. Cselekményes kapcsolatot teremteni, ez kulcskérdés az érdekeltség kialakításában. (Iskolás korosztály részére mindenképpen!) Pl.: a park, ahol iskola után a barátokkal szoktunk beszélgetni érdemes a védelemre!
C/7.	A nevelőtestület minden tagja ismeri a legfontosabb környezeti problémákat és a fenntartható fejlődés elveit.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tanulás. 2. Belső és külső továbbképzések. 3. Érdekeltség megteremtése.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ld. C/6 „Megjegyzések” – nél! 2. A belső továbbképzések aktuális információkkal való előkészítése, komoly információs háttérrel, s az informátor állandó továbbképzését illeti. A külső továbbképzések közül nem annyira a cím, hanem a prezentáló fenntarthatóságban elismert tevékenysége/múltja alapján válasszunk! 3. Felnőttek esetén is fennáll az, hogy az érdekeltség kialakításának motivációkba csomagolt útja a legcélravezetőbb, s emellett a cselekményes kapcsolat kialakítása a felnőtteknek is vonzóbb!
C/8.	A nevelőtestület képezett a környezetvédelmi, fenntarthatósággal kapcsolatos témák tanításában, jártas a módszertanában, és ezt alkalmazza is.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Külső továbbképzések. 2. Partner intézményektől való tanulás. 3. TaNeMó. 4. Forrásteremtés.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A külső képzéseknél ld. C/7 – nél. 2. Talán a leghatékonyabb lehetőség azoktól tanulni, akik azt csinálják (esetleg már régebben, jobban), mint mi. 3. Ld. B/4 „Megjegyzések” – nél. 4. Szponzorok, pályázatok.
C/9.	Az iskola valamennyi dolgozója példát mutat a diákoknak a környezetbarát szemlélet, az egészséges életvitel és a fenntarthatóság szempontjait követő magatartás tekintetében.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A szervezeti kultúra gondozása, csapatépítés. 2. Személyre orientált munkamegosztás alkalmazása. 3. Rendszeres egészséges életmód programok, kiemelt, védett időszakkal!

	<ol style="list-style-type: none"> 1. A szervezeti kultúra jelentősége abban mutatkozik meg ami a tanári szobában, a nem írott szabályokban, inkább a vélekedésekben, tehát a hiteles területeken érhető tetten, s a diákok sokkal fogékonyabbak a hiteles, mint a hivatalos attitűdökre! A csapatépítés feladata az egységes pedagógiai szemlélet és gyakorlat kialakítására vonatkozik. 2. A személyre orientált munkamegosztás motivációs célú is, hiszen, ha valaki érdeklődésének, irányultságának megfelelő feladatok gazdája lehet, szívesebben lesz egy csapat tagja is! Nem feltétlenül az a jó megoldás, hogy amilyen szakos vagy olyan terület lehet csak a tiéd! Az ökoiskola (kivált munkatervének tartalmai), valamint a környezeti nevelés természetesen teszi lehetővé mindezt! 3. A rendszeres pl.: sport programokkal menjünk be a gyerekek közé is! Nem szabad elfeledkezni a mentálhigiéné egészségéről, ugyanúgy mint a szociális jóllét kívánalmáról sem. (a komplex egészség definíciónak ezek részösszetevői.). Az ökoiskola legfontosabb projektje az „egészségprojekt”!
C/10.	Az iskola vezetője részt vett az ökoiskolák vezetői számára hirdett vezető-továbbképzésen.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az ilyen témájú továbbképzések megszervezése. 2. A vezető elkötelezettsége. 3. Forrásteremtés.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Remélhetőleg folytatódik a már egy próbaidőszakot átértelt képzés az Ökoiskola Hálózat koordinálásában. Célszerű lehet a hasonló nemzetközi hálózatok tapasztalatainak további beépítése a képzésbe. 2. Érdekes kérdés, hogy ki lesz előbb elkötelezett? A tantestület, vagy a tantestület egy csoportja, ill. az iskola vezetője. Valójában egyik nélkül sem megy az ökoiskolaság (jól)! Valószínű kötelező feltételként szerepel, majd a jövőben e kritérium!
C/11.	A tantestület évente egyszer részt vesz a tantestület csapattá kovácsolását elősegítő tréningen vagy egyéb programon.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konszenzusban született megoldás. 2. Szakértői, anyagi segítség (forrásteremtés), munkatervi tervezés. 3. Előzetes konzultáció a szakértővel.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A tyúk – tojás problémát érzük tetten azzal, ha firtatjuk azt a kérdést, hogy a feladat, vagy a csapat a kulcskérdés. Amennyiben a feladat, úgy bármely testületből csapatot kell kovácsolni hozzá. Ez nehéz ügy, amennyiben a tantestületben nem születik többségi, konszenzusos megoldás a csapatépítés szükségességét illetően, a csapatépítés nem éri el célját. Amennyiben pedig egy kész csapat áll rendelkezésre, ők örömmel mennek el összébb kovácsolódni, egymástól tanulni! 2. Mindenképp prioritásos feladat, melyre időt és szakértői segítséget kell szervezni! 3. A szakértői felkérés a vezetőség egy olyan elkötelezett tagjától kell induljon, aki leírást, helyzetképet tud adni a tantestületi csapatállapotról, a kezelni kívánatos problémákról. A szakértő persze dönthet úgy is, hogy kijön és maga végzi el a szervezeti diagnosztikát.
D. Tanításon kívüli tevékenységek	

D/1.	Az iskola minden tanév munkatervében tervez az ökoiskola arculatához kapcsolódó programokat (akciókat, vetélkedőket, órjásokat).
	Ld. A/2 – nél! Ld. C/6 – nál! 1. A partnerekkel való egyeztetés. 2. Tanítási projektekhez való kapcsolódás, nevelés szituációk teremtése.
	Ld. A/2 – nél! Ld. C/6 – nál! 1. Egyeztetett programok esetén valószínűbb a szándékolt hatás, a kitűzött cél elérése. Valós igényeket kielégítő programok mellett, vállalni kell a fenntarthatósággal kapcsolatos megfontolások (ismeret)terjesztését is! 2. Ilyen kapcsolódásokra számos lehetőség nyílik! (Ld. pl.: G/1.a) A nevelési szituációk teremtése mellett annyit: Tanulni nemcsak tanítás közben lehet!
D/2.	Az iskola környezet- és természetvédő, ill. egyéb az ökoiskola célok megvalósulását elősegítő táborokat szervez, segíti diákjai részvételét mások által szervezett hasonló jellegű táborokban.
	1. Partnerkapcsolatok kiépítése, fenntartása, aktív, fenntarthatóság párti szervezetekkel. 2. Felkészítés a tábori tevékenységekre. 3. Anyagi források megteremtése.
	1. Nagyon sok zöld civil szervezet hirdet tematikus táborokat. Érdeklődjünk partner zöldjeinknél, s, ha náluk nincs, a többiekénél is! 2. Fogas kérdés az anyagi. Helyileg kell lobbizni és csekély kivételtől tekintve mindenhol kell törődni forrásteremtéssel. Biztatásként: Léteznek olcsó, de jó zöld táborok.
D/3.	Az iskola aktívan részt vesz a helyi közélet ökoiskolai célokkal összefüggő programjaiban (pl. városvédelem, faluszépítés stb.).
	Ez A/2, B/3, D/1 velejárója.
	Ld. az említett helyeket!
D/4.	Az iskola belső kommunikációs csatornái (iskolaújság, rádió, faliújságok) tükrözik az ökoiskolai célokat.
	1. Többcsatornás információszórás - Ld. C/2 – nél! 2. Differenciált feladat választás, testre szabott munkamegosztás. 3. Ld. C/3 – nál! 4. Forrás és hatáskör teremtés.
	1. Ld. B/2 – nél és C/2 – nél! 2. A színes tevékenységrepertoár kötelezően kihasználható emberi erőforrást képző intézményben! 4. Ld. A/1.b – nél, és C/3 – nál!
D/5.	Az iskolában olyan pedagógiai tevékenységek folynak, amelyekben a diákok az iskola környezetkímélő, egészséges működtetését tanulmányozzák, segítik elő.
	Jól kitalált pedagógiai program, iskolai- és öko – munkaterv. Ld. C/3 – nál és B/1 – nél, B/3 – nál!
	Ld. C/3 – nál és B/1 – nél, B/3 – nál!

D/6.	Az iskola a fenntarthatóság pedagógiájához kapcsolódó pedagógus és más szakmai továbbképzéseket szervez, illetve részt vesz ilyen képzések szervezésében, a tapasztalatok átadásában.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Anyaggyűjtés, tapasztalat halmozás, dokumentálás. 2. Belső képzés. 3. Települési képzés. 4. Kistérségi képzés.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alapot kell teremteni ahhoz, hogy bármiféle képzést indítsunk. Persze amennyire témánk, az ökológiai fenntarthatóság, és elkötelezettek, s egészségügyi rendelkezők vagyunk, akkor hamar összegyűlik továbbadásra érdemes téma. 2. A belső képzések azért lényegesek, hogy a tantestületi szemléletét közelítsék egymáséihoz, s így konszenzusosan érleljenek ki egységes, közös szemléletet. 3. A települési képzések a kapcsolatok fenntartásának folyamatosságát szolgálják. 4. Kistérségi partner iskolánkkal szervezzünk először kistérségi képzést! (Ld. E/1 – nél!)
D/7.	Az iskola részt vesz a helyi szükségletekhez illeszkedő továbbképzések kidolgozásában.
	<p>Helyi képzési szükséglet feltérképezése.</p> <p>Ez egy komoly és valódi igényeket kielégítő projekt/projektsorozat lehet, s mi másról szól mint a helyi fenntarthatóságról! Értelmezhető az iskolások nevelésében résztvevők továbbképzési szükségleteként, valamint a helyi társadalomban felmerülő továbbképzési szükségleteként is! (Élethosszig tartó tanulás igénye.) Ld. A/3 – nál!</p>
D/8.	Az iskola sokféle fizikai, mozgásos tevékenység számára biztosít lehetőséget (tornatermi, sportudvari, játszótéri, kültéri szervezett és kötetlen mozgáslehetőségek).
	Tervezési és prioritási felelősség. Ld. A/2, B/1, B/2, B/3, B/8, C/1, C/2 és C/9 – nél!
	Ld. előbb felsoroltaknál!
E. Társadalmi kapcsolatok	
E/1.	Az iskola együttműködik más magyar és lehetőség szerint külföldi iskolákkal is.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiemelt feladat a partnerkeresés, partnerkapcsolat kialakítás. 2. Munkatervi egyeztetések, közös munkatervi elemek.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Léteznek partnerkereső weboldalak (pl.: a www.okoiskola.hu honlapon), de nagyon tanácsos a kistérségből azonos, vagy hasonló problématerületről is keresni partnert! Az együttműködés jó példái lehetnek a közös projektek, amelyeknek létezik információs hálózati, de akár cserekapcsolattá fejleszthető formája is. (Elengedhetetlen a nyelvtudás, de motivációs lehetőség is! Idegen nyelvi kommunikáció képesség és nyelvvizsga nem feltétlen azonos értékűek!) 2. A kapcsolat kialakítását követően rendszeresen találkozni kell a közös tervezéshez, tervelőkészítéshez!

E/2.	Az iskola figyelmet fordít arra, hogy munkájával hozzájáruljon a helyi társadalom igényeinek kielégítéséhez, kiemelten a fenntarthatóság elveinek pedagógiai képviselésével.
	Ld. A/2, B/3, D/1 – nél!
	Ld. A/2, B/3, D/1 – nél!
E/3.	Az iskola felhasználja a különböző kommunikációs csatornákat és a helyi médiát annak érdekében, hogy munkájáról minél többen hírt kapjanak.
	Többcsatornás informálás, informáltság igénye! Ld. C/2 „Megjegyzések+ - nél!
	Cél a partnerek valódi érdekltségének kialakítása, a kapcsolatok fenntartása, a helyi folyamatokban való aktív részvétel. Minden innováció az informáltsággal kezdődik!
E/4.	Az iskola lehetőséget ad a szűkebb és tágabb környezetében, valamint a nagyvilágban történő főbb, a környezetvédelemmel kapcsolatos, eseményekkel való foglalkozásnak.
	Témaasztal, projektválaszték, „Lehetséges” lista, és C/7.
	Mindegyik arról szól, hogy előkészítve, mintegy asztalra téve kell a témát felajánlani, ha mód van rá, nem mellőzve a szakember bevonását, s mindezt célszerűbb tevékenykedtető, újszerű, alternatív (pl.: projekt, témanap) tanulásszervezésben!
E/5.	Az iskola együttműködik a helyi önkormányzattal, a helyi hatóságokkal és olyan helyi támogatókkal, vállalkozókkal, melyek az ökoiskola értékeivel és céljaival megegyező célokat szolgálnak.
	Ld. A/2, B/3, D/1, D/3, D/7, E/2 – nél!
	Ld. A/2, B/3, D/1, D/3, D/7, E/2 – nél!
F. Fizikai környezet	
F/1.	Az iskolaépület környékén lévő természetes növényzet változatos és megkímélt, és/vagy a telepített növényzet rendszeresen és szakszerűen gondozott.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rendszeres gondozás, állandó összetételű csoportokkal. 2. Munkatervi, sőt tantervi mozzanattá emelés, a formához funkciót társítva! Ld. A/3 eszközjegyzéke 1. ajánlása. 3. Motivációs szituációk teremtése. 4. Ld. C/3, D/1 – nél!
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pl.: a D/1 és C/3 kapcsán említettek konkrétummá válása lehet ily módon. Jelentősége van azonban a jól szervezett, nem ad – hoc csapatnak, az érdekltség kialakításának! 2. Ld. ehhez A/2 – nél az eszköz és megjegyzés rovatot! 3. Személyeket, tevékenységeket kapcsolva a környezet növényzetéhez: pl.: Az ÉN fám, a MI (osztályunk) parcellája, a beszélgetős bokrunk....
F/2.	Az iskola folyamatosan fejleszti a fenntarthatósággal kapcsolatos információs bázisát (könyvek, újságok, CD-k, on-line kurzusokon való részvétellel, internetes együttműködésekben).
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Forrásteremtés. 2. Internet. 3. Kompetencia. 4. Rendszeres használat.

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Erősen anyagi az ügy, bár van sok civil szervezet, mely rendelkezésre bocsát/kiad ingyenes ill. jelképes áru kiadványokat. Mindemellett szponzorok, pályázatok... 2. Már hálózati világban élünk. Az információs hálózatok egyre több forrást fognak szolgáltatni, mint a hagyományos, információ hordozók. 3. Felvetődik viszont a kompetencia kérdése. Az informatikai írástudás kialakításának legtöbbször megvan a helyi lehetősége! 4. Az Internetre gondolva különösen hangsúlyozni kell a rendszeres használatot, (amire viszonylag könnyű rászokni), mert csak akkor bontakoznak ki igazi lehetőségei! (Bár tagadhatatlan, hogy akár egy projekt idejére is nagyszerű lehetőségeket nyújt!)
F/3.	<p>Az iskolában van közösségi összejövetelekre alkalmas (klub)helyiség, vagy az iskola diákjai/dolgozói használhatnak ilyen helyiséget az iskola közelében.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Spontán használati tapasztalatgyűjtés. 2. Irányított használat kialakítása, pl.: a diákönkormányzati, pedagógiai műhelymunka foglalkozásainak számára. 3. Helyiség vadászat.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vezessünk feljegyzést arról, hogy mire használják adott időszakon belül a helyiséget a használók! Ez segíteni fog a célszerű át- ill. kialakításban. 2. Megtervezett használatot jelent, funkciókkal, törődéssel ruházza fel a helyiséget. 3. Ha kell, akkor végezzünk társadalmi munkát az ügy érdekében! (Dekoráljuk, rendezzük be öko – módon a helyiséget! Ez jó alkalom egyébként az iskola partnereinek tevéleges bevonására!)
F/4.	<p>Az iskolabútorok természetes és a környezetre ártalmatlan anyagokból készültek, az azokat használók (diákok, tanárok technikai személyzet) igényeihez igazodnak</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tájékozódás az iskolabútor - piacon. 2. Utángyártás. 3. Funkcióra tervezettség.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Variálható, a testméretekhez rugalmasan alakítható ergonómikus bútorok. 2. Amennyiben megfizethetetlen, vagy éppen túl drága, vagy így olcsóbb és kivihetőbb! 3. Nem feltétlenül vág össze ugyanis a forma a funkcióval.
F/5.a	<p>Az udvar tartozékai a, biztonságos kerékpártároló vagy kerékpár tárolására alkalmas egyéb hely,</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Felmérni a kerékpárosok számát. 2. Megalkotni a tárolót. 3. Népszerűsíteni a kerékpáros közlekedést!
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A cél az, hogy egyre több kerékpártárolót lehessen kialakítani! 2. Nem feltétlen megvenni. Ez a darab talán könnyebben kivitelezhető házi barkáccsal is, de jó alkalom az iskola partnereinek bevonására! 3. Nemcsak iskolába járásra, hanem kirándulásokra is felhasználható e nagyszerűen környezet és egészségbarát eszköz!
F/5.b	<p>b, madáretető,</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tantervi projektet csinálni apropóján. 2. Kapcsolódás a madárbarát kert programhoz.

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pl.: Madáretetők technika órai gyártása. 2. Az MME Madárbarát Kert programjához való kapcsolódás lehetőséget biztosít a funkcionális környezet kialakítására. Ld. A/3 – nál!
F/5.c	c, esővízgyűjtő,
	<p>Ld. előzőt!</p> <p>Ld. az előzőt! Kiegészítve azzal, hogy mindig teremtünk meg az értelmét, fenntartható funkcióját az öko – tárgyi környezetkultúra elemeinek! (Pl.: Tudjuk bemutatni miért jó esővizet gyűjteni, legyen ennek gyakorlati haszna!) Kiváló lehetőség az iskolai partnerek bevonására!</p>
F/5.d	d, konyhakert,
	<p>Jól meg kell találni a helyét!</p> <p>Ld. F/1 – nél az 1, 2 eszközöket!</p> <p>Az iskolaudvar kialakítása jó alkalom az iskola partnereinek bevonására! Szószertint értelemben az iskolaudvaron és az iskola helyi tantervében és/vagy ökoiskola munkatervében, hiszen nem feltétlenül csak technika órán lehet és kell iskolakerttel foglalkozni. (Ld. a G/2.f – nél lévő gyógynövénykert ajánlást!) Ld. F/1 – nél az 1, 2 megjegyzéseket!</p>
F/5.e	e, dísznövények,
	<p>Ld. az előzőt!</p> <p>Az iskolaudvar kialakítása jó alkalom az iskola partnereinek bevonására! A dísznövények persze nem terméseikkel, hanem az udvaron elfoglalt helyükkel, térelzáró, határoló funkciójukkal válhatnak a forma – funkció kívánalom megtestesítőivé!</p>
F/5.f	f, komposztáló,
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Funkció és kihasználtság. 2. Ld. F/1 – nél az 1, 2 megjegyzéseket! <p>1. Amennyiben ezt sikerül megteremteni, számos példa és konkrét kiadvány segít ennek kivitelezésében. (Pl.: Komposztálás az iskolakertben.)</p>
F/5.g	<p>g, játszótér (természetes anyagokból),</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tervezzünk funkciót hozzá! 2. Forrásteremtés! 3. Megalkotás.

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nem is kérdés, hogy ez lehet az egyik leginkább eltalált funkciójú udvari eszközünk, már önmagában, bármiféle funkciótervezés nélkül! Azonban megéri a tervezést és az átgondolást, mert kis odafigyeléssel kialakítható benne, olyan udvari ülő alkalmasosság is, amely egy – egy osztály befogadására alkalmas, már – már a szabadtéri tanterem funkciót közelíti! (Ld. A/3 – nál!) Gondoljunk a korosztályos funkciókra is! (Pl.: nagyobb diákok elvonult beszélgetéseinek éppoly helye lehet, mint kisiskolások képességfejlesztő játékaiknak!) 2. Ne csupán a méregdrága drága késztermékekben gondolkodjunk, bár a balesetvédelmi szempontokat messzemenően tartsuk szem előtt! Itt az igazi alkalom a partnerek bevonására! Jó indítópont lehet a partnerekkel való összefogásra egy ilyen alkotás, mely a funkción, esztétikumon, a közös munka, valaminek a létrehozása plusz hozadékkal is rendelkezik! Ld. A/2 – nél a 2. számú eszközt és megjegyzést is! 3. Itt az igazi alkalom a forrásteremtésben kialakítandó sokszínű ötlet repertoárra is, hiszen ez a beruházás nem olcsó! (Az iskolai alapítvány jótékonyági estjétől a társadalmi munkán át a karácsonyi kézműves termék vásárig minden szóba jöhet!
F/5.h	h, sportpályák (lehetőleg természetes anyagú borítással),
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Helyzetértékelés, lehetséges optimális megoldás! 2. Működtetés, funkcionálás.. 3. Források, támogatók.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ne csüggedjünk el akkor sem, ha nem fér ki csak egy kis röplabda pálya! Amennyiben körültekintően alakítjuk ki, szeretünk majd ott lenni! Ne csak a hagyományos sportokban gondolkozzunk! Lapozzuk fel a Sportok nagy kézikönyv – ét! Ld. D/8 – nál! 2. Felesleges sportpályát létrehozni, ha csupán csak iskolai sorakozókra használjuk! Szervezzünk rá eseményeket, sportoljunk rendszeresen rajta! (Nemcsak a testnevelés tanárai képesek erre!) Ld. C/9.3 „Eszköz és megjegyzés” - nél! 3. Az előző F/5.f – nél elmondottak is érvényesek a források és az objektum megteremtéséhez!
F/5.i	i, zöld, gyepes terület.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ld. az előző pontot! (Már „kétfenyérvényi” zöld parcellának is lehet funkciója, egy pihenőpaddal, egy madáretetővel....) 2. Alakítsuk vissza a burkolt felületeket, füvesítsünk! <p>2. Amennyiben ésszerű és fenntartható módon lehetséges!</p>
F/6.a	<p>Az iskolában történő építkezések és átalakítások figyelembe veszik a fenntarthatóság szempontjait:</p> <p>a, Az átalakítások, építések biztosítják, hogy az épületek harmonikusan illeszkedjenek környezetükbe.</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Döntési kompetencia kialakítása. 2. Minták után nézni! 3. Szakemberek bevonása. 4. Legyen saját, helyi elképzelésünk, tervünk! 5. Utána, mint F/1 – nél!

	<p>1. Alapja az, hogy ne a fejünk felett döntsenek! A legszűkebb anyagi források közepette is van döntési lehetőség! Ehhez valódi érdekeltségeken alapuló, partneri kompetencia kialakítása szükséges! (Pl.: fenntartóval.) Ld. A/2 és B/3 – nál!</p> <p>2. Érdemes megnézni ott, ahol már csináltak ilyet!</p> <p>3. Döntési kompetencia nélkül nem lehet komolyan beszélni szakértőkkel! Ekkor viszont érdemes az igazán fenntarthatósági szakértőket megkeresni, s velük együtt gondolkodni!</p> <p>4. Amennyiben nincs saját elképzelésünk a legavatottabb szakértő sem fog boldogulni velünk! (Pedagógiai projektek témája is lehet e kérdéskör, s a belőle származó eredmények hasznosulhatnak!)</p>
F/6.b	b, Az erőforrások használata és a környezet terhelése minimális az épületek építése, használata és lebontása során.
	Ld. F/6.a – nál!
	Ld. F/6.a – nál!
F/6.c	c, Az épületek építése, használata és lebontása nem jár az egészségre káros hatással.
	Ld. F/6.a – nál!
	Ld. F/6.a – nál!
F/6.d	d, Az épületek ergonómiailag megtervezettek és esztétikusak.
	Ld. F/6.a – nál!
	Ld. F/6.a – nál!
F/6.e	e, Lehetőség szerint már az építés/átépítés során figyelembe veszik az energiatakarékos üzemeltetést (pl. megfelelő tájolás, szigetelés, nyílászárók stb.)
	Ld. F/6.a – nál!
	Ld. F/6.a – nál!
F/7.a	Az iskola figyelmet fordít arra, segíti a felelős szerveket abban, hogy a környékén:
	a, biztonságos kerékpár- és gyalogos utak legyenek,
	<p>1. A település vezetőségével ill. a fenntartóval valódi érdekkapcsolatba kerülni! (Ld. A/2, B/3 – nál!)</p> <p>2. Egyébként D/1 és D/3 figyelembe vételével tehetünk az ügyért!</p>
Ld. A/2, B/3, D/1 és D/2 – nél!	
F/7.b	b, megfelelő mennyiségű, lehetőleg szelektív, hulladékgyűjtő legyen.
	Források, partnerek! Ld. A/2 és B/3 – nál!
	Erősen összefügg a G/3.b – vel! Ld. ott!
F/8.	Az iskola dekorációja összhangban van az ökoiskola arculatával (folyósok, osztálytermek, szaktermek)
	<p>1. Munkatervi, tantervi tervezés, a funkcionalitás hangsúlyozásával!</p> <p>2. Egyébként ld. A/1, A/2, A/3, B/1, B/2, B/3 és B/5 – nél!</p>
	Ld. A/1, A/2, A/3, B/1, B/2, B/3 és B/5 – nél!
G. Az iskola működtetése	
G/1.a	Környezetkímélő anyaghasználat megvalósulása: a, Tudatos takarékoság az anyagokkal, termékekkel, vízzel, energiával.

	<p>Ebben a témakörben minden ponthoz hozzá kell társítani az újrafelhasználásban, vagy legalábbis a többszörös kihasználásban (pl. egy oldalon rontott fénymásoló lap esete) rejlő lehetőségeket!</p> <p>1. Egyrészt fenntarthatósági átgondolásokat jelent. (Logikus, racionális tevékenységek, megoldások, anyagok...)</p> <p>2. Másrészt pedagógiai átgondolásokat is megérő! Ld. B/5 és A/1.b – nél!</p>
	<p>1. A szükségletekből, a lehetőségekből kiinduló eljárásbeli átgondolások sokat segíthetnek! Az anyagokkal, eszközökkel való takarékos, környezetbarát megoldás főképp a munkaszervezésben, az eljárások módjának az ésszerűsítésében rejlik és nem csupán konkrétan az anyagok el/felhasználása során dől el!</p> <p>2. Ld. B/5 és A/1.b – nél!</p>
G/1.b	<p>b, Környezetkímélő anyagok használata a karbantartási munkákban és a takarításban.</p>
	<p>1. Ld. G/1.a/1 – nél!</p> <p>2. Ld. G/1.a/2 – nél!</p> <p>3. Minták után nézni!</p> <p>4. Szakemberek bevonása.</p>
	<p>1. Pl.: pedagógiai projektekből feldolgozandó téma eredményeiből származó javaslatokból is leszűrhető. (És döntéshozók elé tárható!)</p> <p>2. Pl.: A Zöldköznapi kalauzban! Létezik számos jól használható segédanyag, mely a beszerzési utakat is jegyzi!</p> <p>3. Pl.: HuMuSz,....</p>
G/1.c	<p>c, Környezetkímélő játékok, taneszközök és segédeszközök használata.</p>
	<p>Ld. G/1.b – nél!</p>
	<p>Ld. G/1.b – nél!</p>
G/1.d	<p>d, Környezetkímélő anyagok használata az adminisztrációban és egyéb irodai munkákban.</p>
	<p>1. Ld. G/1.b – nél!</p> <p>2. A papír külön ügy, ugyanis a legnagyobb mennyiségben használt.</p>
	<p>1. Ld. G/1.b – nél!</p> <p>2. Pl.: papírtégla készítés, vagy az elrontott fénymásoló lapok másik oldalának felhasználása!</p>
G/1.e	<p>e, Környezetkímélő anyagok használata kikapcsolódási és egyéb tevékenységekben</p>
	<p>Ld. G/1.b – nél!</p>
	<p>Ld. G/1.b – nél!</p>
G/1.f	<p>f; A kémiai anyagok lehető leginkább környezetkímélő kezelése, tárolása, felhasználása.</p>
	<p>Ld. G/1.b – nél!</p>
	<p>Ld. G/1.b – nél!</p>
G/2.a	<p>Egészséges és környezetkímélő módon előállított ételek felszolgálása:</p>
	<p>a, Kellemes és a funkciójuknak megfelelő főző- és étkezőhelyiségek.</p>
	<p>Ld. F/6 pont alpontjait!</p> <p>Ld. F/6 pont alpontjait!</p>

G/2.b	b; Közelből beszerezhető alapanyagok használata.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. A helyi lehetőségek feltérképezése! 2. A konyhakert kihasználása. Ld. F/5.d – nél! 3. Nem önálló konyhák esetén ld. F/6.a/1 – nél!
	Nem mindenhol áll rendelkezésre megfelelő lehetőség, ebben a tekintetben, de próbálkozni kell, ha nem is a teljességre törekedve! Már egy élelmiszer-csoport környezetbarát beszerzése is óriási eredmény!
G/2.c	c; Egészséges, tápláló ételek és italok az iskolai étkeztetésben.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tantárgyi projektek, szakértői tanácsadás. (Pl.: ld. G/2.f – nél!) 2. Az étkeztető befolyásolása.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Megismerni, megszeretni...ez az út! Nagy eredmény lehet egy diákbüfé, vagy egy témanap az egészséges táplálkozásért! Majd ld. G/2.f – nél! 2. Más a helyzet, ha saját és más, ha külső konyhája van az iskolának! Mindegyik esetben lehet tenni! Majd ld. G/2.f – nél!
G/2.d	d; A vegetáriánus étkezés lehetőségének biztosítása.
	Ld. G/2.c – nél!
	Ld. G/2.c – nél!
G/2.e	e; A speciális étrendi megkötésekkel rendelkező tanulók számára a megfelelő ételek biztosítása.
	Igényfelmérés, lehetőségek felmérése.
	Ez a kérdés önálló konyha és önkéntes segítők nélkül nem megy!
G/2.f	f; A büfében lehet kapni egészséges és környezetkímélő árukat.
	G/2.c és G/2.d kérdéseire itt lehet – legalább részlege - megoldást találni, ha <ol style="list-style-type: none"> 1. van büfé 2. nincs büfé az iskolában, persze más – másfélét!
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Amennyiben van büfé és a megfelelő elhelyezésről, működtetésről lehet gondoskodni, azt kell megcélozni, hogy legyenek rendszeresen elérhető alapvető egészségtermékek! (Pl.: szűrt víz, gyógyteák, barnakenyerek,,,) és nem feltétlenül a speciális bolti termékekben kell gondolkodni! Amennyiben viszont azok is szóba kerülnek, akkor a természetes alapanyagok, környezetbarát csomagolások, vagyis a zöld szemlélet következetesen végigviendő! 2. Ha nincs büfé, akkor az előbb említett termékcsoportok közül azok körében kell törekedni legalább rendszeres (ettől büfé a büfé!) árusításra (nem is feltétlen pénzért, hanem pl.: osztályok egymás közötti termékcserejével), amelyek házilagosan előállíthatóak! (Ez a nem hivatalos „nemisbüfé” mégis működő esete! Ha ez is sok, akkor egy projekt keretében mérjük ki időnként nagymama ökoszörpjét, vagy a hétvégén gyűjtött csalánlevelet, vagy az otthoni csapi vízszűrővel szűrt vizet! Itt árusíthatók az iskolakert termékei is! (Ld. G/2.j – nél!)
G/2.g	g; A büfé nem forgalmaz egyszer használatos csomagolású italt, csak betétdíjasat.
	Szokások és egy kezdő készlet kérdése!
	Amennyiben „nemisbüfében” gondolkodva, mondjuk pl.: a nagymama fekete ribizli szörpjét mérjük szét hozhat mindenki saját üveget!

G/2.h	h; Eldobható cikkek használata csak abban az esetben engedélyezett, ha nincs más lehetőség.
	Házi zöld megoldások használata.
	A tevékenyek, kreatívak projektje lehet a természetes és újrahasznosítható csomagolások, vagy a környezetbarát módszerek kitalálása. (Mert nemcsak a gyári újrapapír a megoldás!)
G/2.i	i; A főzés és az étkezés során használt eszközök, környezet és egészségkímélők.
	Ld. G/1. – nál!
	Ld. G/1. – nál!
G/2.j	j; Az iskolakertben termesztett zöldségek felhasználása az iskola konyhájában. (A vonatkozó környezetvédelmi, ételmisszer egészségügyi szabályok betartásával.)
	Ld. F/5. d – nél! Ld. G/2.f – nél! Azt kell keresni hogyan lehet és nem azt hogyan nem lehet!
	Ld. F/5. d – nél! Ld. G/2.f – nél!
	Ld. F/5. d – nél! Ld. G/2.f – nél!
G/3.a	Az iskola a lehető legkisebb szinten tartja a hulladék-kibocsátását, a keletkező hulladékokat környezetkímélő módon kezeli.
	a, Ahol lehetséges törekszik a termékek és anyagok újrafelhasználására, hasznosítására.
	Ld. G/1 – nél! Ld. G/1 – nél!
G/3.b	b; Hulladékok elkülönített gyűjtése: Pl.: fémek, műanyagok, papírok stb. és átadása a hulladékkezelőnek
	1. Ez egy külön, jól kidolgozott projekttel induljon, bevonva a település egészségét! 2. A szeparált gyűjtők egyszerűen, költségkímélően legyenek kialakítva! 3. A projekt vége nem mindenhol a mi kezünkben van!
	1. Számos szakirodalma, konkrét segédanyaga van. Pl.: HuMuSz! 3. Sajnos az újrahasznosítás, a szeparált gyűjtés értelmét adó dolog, nem megoldott még, csak egyes termékcsoportokban. (Ezekre kell kihegyezni a gyűjtési projektet!)
G/3.c	c; A szerves hulladék komposztálása a helyi viszonyoktól függően.
	Ld. F/5.f – nél!
	Ld. F/5.f – nél!
G/3.d	d; A veszélyes hulladékok gyűjtése és elhelyezése a helyi hatóság rendelkezése alapján történik.
	Csak, ha biztosított az újrafelhasználási, elszállítási vonal!
G/4.a	Az iskola takarékosan és ésszerűen bánik a vízzel.
	a, Víztaakáros berendezések felszerelése és szakszerű használata.
	1. Ránevelés! 2. Ld. F/6.a – nál!

	<p>1. Munkatervi, tantervi téma legyen!</p> <p>2. Ld. F/6.a – nál!</p>
G/4.b	<p>B; A csapatok és WC-tartályok rendszeres ellenőrzése, a csepegések, szivárgások azonnali megszüntetése.</p> <p>1. Érdekessé tenni a feladatot! – Adja magát környezetvédelmi járőr/energiakommandó stb. szervezése.</p> <p>2. Ld. D/1 – nél!</p> <p>1. A csapat ne ad – hoc legyen! Érdekeltség kialakítása ld. A/1.b – nél!</p>
G/4.c	<p>c; Esővíz használata a lehetséges, arra alkalmas helyeken.</p> <p>Ld. F/5.c – nél!</p> <p>Ld. F/5.c – nél!</p>
G/5.a	<p>Az iskola takarékosan bánik az energiával.</p> <p>a, Takarékoság a hőenergiával.</p> <p>1. Ld. G/1.a – nál!</p> <p>2. Itt van többnyire beavatkozási pontja a diáknak, tanárnak, iskolai dolgozónak is, amely persze felvetődik a hivatkozott eszköz átgondolásakor! (Pl.: rövid szellőztetések, jó hőszigetelések kapcsolók, G/4.b – ben rejlő lehetőségek!</p> <p>1. Ld. G/1.a – nál!</p>
G/5.b	<p>b; Takarékoság az elektromos árammal.</p> <p>1. Ld. G/1.a – nál!</p> <p>2. Itt van többnyire beavatkozási pontja a diáknak, tanárnak, iskolai dolgozónak is, amely persze felvetődik a hivatkozott eszköz átgondolásakor! (Pl.: színkódos kapcsolók, G/4.b – ben rejlő lehetőségek!</p> <p>1. Ld. G/1.a – nál!</p>
G/5.c	<p>c; Megújuló energiaforrások használatára való törekvés az áramfejlesztés és a fűtés számára.</p> <p>Ld. F/6 – nál!</p> <p>Ld. F/6 – nál!</p>
G/6.a	<p>Az iskola a lehető legkisebb mértékben szennyezi a levegőt.</p> <p>a, A kémények, szellőztető berendezések stb. anyagkibocsátása szabályozott és rendszeresen ellenőrzött.</p> <p>Ld. F/6 – nál!</p> <p>Ld. F/6 – nál!</p>
G/6.b	<p>b; A szabadtéri burkolt felületek (sportpályák, dühöngő) gondozottak, pormentesek</p> <p>1. Ld. A/3 – nál!</p> <p>2. Ld. F/1 – nél!</p> <p>1. Ld. A/3 – nál!</p> <p>2. Ld. F/1 – nél!</p>
G/6.c	<p>c, Az iskolakert mentes az allergén növényektől</p> <p>Az adott céllal projektek, munkaakciók szervezése.</p> <p>Szakértők, segítségnyújtó partnerek bevonásával, pedagógiai tartalmakat adó lehetőségek (pl.: növénytan, egészségtan kihasználásával!</p>

G/7.a	Az iskola megközelítése környezetkímélő módon történik. a, A tanulókra, a nevelőtestület tagjaira utazás tekintetében jellemző a gyaloglás, a kerékpározás és a tömegközlekedési eszközök használata.
	1. Egyrészt objektív dolog, másrészt ránevelés kérdése, ld. C/9 – nél!
	1. Adottság kérdése ugyanis, hogy hogyan közelíthető meg az iskola! 2. Persze nem csak az iskola dolgozói nevelhetnek rá! (Egy helyi egészségbarát turista,...)
G/7.b	b; Ha a gyalogos, kerékpáros, ill. tömegközlekedéses iskolába járás nem megoldható a gyerekek iskolabuszt használnak, megszervezik közös autós útjaikat.
	Egyrészt befolyásolási, döntési kompetenciára kell szert tenni a fenntartónál, szülőtársaknál. (Pl.: szülői csoportok összefogása.)
	Persze ez valódi partneri kapcsolatokat igényel! Ld. A/2, B/3 – nál!
G/7.c	c; Gyalog, ill. kerékpárral könnyen elérhető, a természet tanulmányozására alkalmas helyek rendszeres látogatása.
	1. Egyrészt objektív dolog. 2. Ld. B/7 – nél!
	1. Ugyanis vagy igen, vagy nem. (Ez többnyire csak nagyvárosban gond!) 2. Ld. B/7 – nél!
G/7.d	d; A közlekedés megtervezése a felesleges utazások elkerülése érdekében.
	1. Amennyiben napi viszonylatban, az iskolába járással kapcsolatban, úgy ld. G/7.a és G/7.b – nél! 2. Amennyiben kirándulások, nagyobb iskolai utazások alkalmával, úgy a szervező feladata ez. Ld. A/1.c – nél!
	1, Ld. G/7.a, és G/7.b – nél! 2. Ld. A/1.c – nél!
G/7.e	e; A szükséges szállítások ésszerű megszervezése.
	1. Ld. G/7.d – nél! 2. A partnerek lehetőségeinek igénybe vétele! 3. Mindennapos szállításoknál (pl.: iskolatej, pékáruk,... ld. G/7.b szempontjait!
	1. Ld. G/7.d – nél! 2. Persze bejáratott partnereknél! Itt feltehetően egy kirándulás, túra, iskolai megmozdulás során felvetődő szállításokra gondolva! 3. Ld. G/7.b – nél!
G/8.	Az iskola rendezvényei (diáknapok, kirándulások, sportrendezvények) a lehető legkisebb mértékben terhelik a környezetet.
	1. Ld. A/1.c – nél! Továbbá B/3, B/7, C/6 és C/9 – nél, az idevágóak!
	1. Ld. A/1.c – nél! Továbbá B/3, B/7, C/6 és C/9 – nél az idevágóak!

Mottó:

A társadalmilag még ugyan be nem érett, de haladó nézetre (az ökológiailag fenntartható fejlődésre) támaszkodva, a társadalomorientált marketing szemléletet (a fogyasztók hosszú távú érdekeinek figyelembe vételét) marketing stratégiánk fő motívumává téve, a helyi társadalom igényeit is szem előtt tartva, alternatív iskolafejlesztésbe fogunk. Iskolafejlesztésünk fókuszában a partnerként kezelt tanulók foglalkoztatásának alternatív keretét az ökoiskolaként emlegetett nézet- és tevékenységrendszer szolgáltatja.